

Mitä jos jälkeiset eivät irtoakaan?

Jälkeisvaihe on olennainen osa varsomista. Useimmiten jälkeiset irtoavat tammalta itsekseen. Irronneet jälkeiset kannattaa tarkistaa. Niiden tulee olla kokonaiset, koska edes riekaleita ei saa jäädä tamman kohtuun. Mikäli jälkeiset eivät irtoa ajoissa, seurauksena voi olla kohtutulehdus tai kaviokuume.

.....

Jälkeiset kannattaa levittää esim. tallin käytävälle ja huuhdella puhtaaksi. Ensin tarkastetaan, että jälkeiset ovat kokonaiset, sillä tammalle on yhdentekevää jääkö kohtuun pieni vai iso pala jälkeisiä. Hävittämisessä ei kannata myöskään kiirehtiä, sillä jälkeisistä voi saada tarvittaessa paljon tietoa varsan olosuhteista ensimmäisten 11 kuukauden ajalta. Kuvassa vasemmalla "varsan puoli" ja kohdunkaulan kohdan reikä, josta varsa on tullut ulos. Oikealla ylhäällä kohdun toisen sarven puoli ja alhaalla napanuora sekä sikiökalvot.

Normaalisti jälkeiset irtoavat kahden tai kolmen tunnin sisällä varsomisesta. Jälkeiset levitetään maahan Y-kirjaimen muotoon, jolloin ne on helpompi tarkistaa. Jälkeisten hävittämistä ei pitäisi kiirehtiä, koska niistä saa tarvittaessa paljon tietoa sikiön voinnista tiineysaikana. Jälkeiset voi laittaa esimerkiksi vesiämpäriin odottamaan mahdollista tutkimuksen tarvetta. Amnion eli varsan puoli jälkeisistä on kiiltävä ja sisältää napanuoran, allantochorion eli tamman puoli on punertava ja nukkamainen. Kohdunkaulan ja munanjohtimien kohdilla on reiät. Normaalisti kokonaiset jälkeiset painavat kuudesta kahdeksaan kilogrammaa hieman tamman rodusta ja varsan koosta riippuen. Istukan painon tulisi olla noin 11% varsan painosta. Jos tamma painaa noin 500 kg, on varsan paino yleensä 45-50 kg. Normaalin istukan paino on tässä tapauksessa 5-7 kg. Painavampi istukka voi kieliä istukkatulehduksesta.

Jälkeisongelmia ilmenee noin kymmenesosassa varsomisista. Osalla tammoista ongelmia ei ole koskaan ja toisaalta tietyillä tammoilla ongelmia voi olla joka kerta.

– Viimeisten tutkimusten mukaan vain kymmenellä prosentilla jälkeisten jääminen johtuu kohdun huonoista supistuksista ja oksitosiinireseptoreiden vähyydestä, suurimmalla osalla on kiinnikkeita allantochorionissa. Tämän vuoksi aikainen jälkeis-

Kuvan tammalle oksitosiinihoito ei tehonnut, joten jälkeiset irroitettiin käsin ja sen jälkeen kohtua huuhdeltiin viikon ajan tulehdusvaaran minimoimiseksi. Kohdun eritteestä voidaan ottaa myös näyte. Tämän tamman näytteestä löytyi e.coli-bakteeri, joten jo aloitettu sulfakuuri keskeytettiin ja antibioottia laitettiin suoraan kohtuun.

ten irrottaminen on tärkeä hoitomuoto, eli jos jälkeiset eivät ole lähteneet oksitosiinihoidon avulla, seuraava toimenpide on irroitus. Yhteen aikaan sitä pidettiin vaarallisena, muttei enää, kertoo kotieläinten lisääntymistieteen professori Terttu Katila.

Jos jälkeisongelma on tiedossa, eläinlääkärin kanssa voi neuvotella siitä, tarvittaisiinko oksitosiiniannos jo varuilla kaappiin odottamaan varsomisajankohdan lähestyessä.

Ensiapua tarvitaan pian

Ensiavuksi jälkeisten irroittamiseen kannattaa kokeilla varsan ja tamman erotamista toisistaan noin kymmeneksi minuutiksi. Tammaa kävelytetään ilman varsaa, jolloin liikunta voi saada kohdun supistelemaan niin, että jälkeiset irtoavat. Mikäli jälkeiset roikkuvat kovin alhaalla, ne kannattaa kerätä muovipussiin ja sitoa noin kintereen korkeudelle, jottei tamma astu vahingossa niiden päälle eivätkä ne likaantuisi. Elleivät jälkeiset ole irronneet noin kolmen tunnin kuluttua varsomisesta, tarvitaan yhteydenotto eläinlääkäriin ja oksitosiinipistos. Joskus käy myös niin, että jos jälkeiset eivät irtoa, ei tammalta heru maitoakaan. Utareet saattavat olla täyden tuntuiset, mutta maitoa ei vain tule. Oksitosiinihormoni auttaa usein myös tähän.

Oksitosiini irrottaa jälkeiset useimmissa tapauksissa. Mikäli jälkeiset pistoksesta huolimatta jäävät irtoamatta, tarvitaan tarkkaa seuranta eläinlääkärin toimesta. Hän arvioi, irroittaanko jälkeiset käsin. Yleensä tamma saa myös sulfakuurin ja kipulääkettä. Tulehduskipulääke ehkäisee kaviokuumetta, mutta sitä ei pidä antaa heti, ettei kohdun supistelu vähene ja näin vaikeuta jälkeisten irtoamista. Katila ei suosittele kohtuhuuhtelua ennen jälkeisten irroittamista, mutta toimenpiteen jälkeen kohtua on sen sijaan huuhdeltava suurella nestemäärällä. Verinäytteen ottaminen, sekä kohdun eritteen tutkiminen voivat olla myös tarpeen. Jälkihoito onnistuu yleensä kotitalilla ja tamma ja varsa voivat ulkoilla normaalisti.

Jälkeisongelmien syy on epäselvä

Mikä sitten aiheuttaa sen, että jälkeiset ovat tiukassa? Aiheesta on saatavilla tietoa melko niukasti. Katilan mukaan erimielisyyttä on niin syistä ja seurauksista kuin hoitotavoistaakin. Luomutiloilla seleenin puutos voi olla osasyynä. Tammoilla, joilla on jälkeiset jääneet irtoamatta, on alhaisemmat veren kalsium- ja magnesiumtasot. Se ei kuitenkaan välttämättä liity ruokintaan, koska varsakiiman aikana arvot ovat normaalit, vaikkei ruokintaa olisi korjattu. Tämä kannattaa silti huomioida hoidossa. Luomuheinää syöttävän kannattaa teettää tarkempi kivennäisanalyysi, josta selviää myös seleenin osuus.

Myös suurikokoinen varsa voi "väsyttää" kohdun, jolloin se supistuu heikommin.

Mikäli tammalla on ollut jälkeisten kanssa ongelmia, sitä ei

suositella siemennettäväksi uudelleen heti varsakiimaan. Muutoin uudelleen varsottamiselle ei ole estettä, ellei kohtu ole arpeutunut.

Teksti: Minna Svartsjö

Kuvat: Johanna Heinonen ja Minna Svartsjö

Suomen Rehu Amatööriohjastajien SM-liigan pistetilanne Kajaanin 7.6. jälkeen

1. Lukkari Janne 124p
2. Dahlström Markus 83p
3. Rytkönen Pasi K 67p
4. Ala-Rantala Antti 63p
5. Jylhä Jaakko 62p
6. Räisänen Janne 58p
7. Korpi Hannu 47p
7. Erkkilä Sipi 47p
9. Pitkänen Mikko 44p
10. Tervonen Paula 43p
11. Reponen Paavo 38p
12. Nummi Sami 37p
13. Hakala Keijo 36p
14. Paakkonen Paavo 34p
15. Majaniemi Marko 33p
16. Karen Mikko 29p
16. Koponen Pekka 29p
18. Komulainen Arto 26p
18. Marttila Markku 26p
20. Rintala Mika 25p
21. Paakinaho Anita 24p
22. Nylund Riitta 23p
22. Peltoniemi Markku 23p
22. Mäenpää Rami 23p
25. Kukkohovi Jouni 22p
25. Koukkari Jyri 22p
25. Räisänen Paula 22p
25. Repo Heikki 22p